

KESKKONNAAMET

Anett Reilent
Riigimetsa Majandamise Keskus
anett.reilent@rmk.ee

Teie 28.10.2024 nr 3-6.1/2024/6530

Meie 19.11.2024 nr 7-9/24/22151-2

Keskkonnaameti seisukoht Nigu lahe kalade rändetee parendamise kavatsusele

Austatud Anett Reilent

RMK kavandab kalade rändetingimuste parandamist Süllalahe (VEE2086420) ja Nigu lahe (VEE2086410) vahel ning samas tekitada olukord, kus kevadise suurveeaegsed keskkonnatingimused kestaksid kauem, millest tingituna paraneks ka kalade sigimisedukus. Tegevuskoht asub Saaremaa vallas Jõgela külas Kihelkonna metskond 510 kinnistul (katastritunnus 43301:001:1129) ja Sepa kinnistul (katastritunnus 44001:003:0107).

Kalade rändetee parendamiseks kavandatakse Nigu lahe ja Süllalahe vaheliste läbivooluteede sulgemist pinnasvallidega ning ühe olemasoleva läbivoolu kujundamist üheks põhiläbivooluks.

Lahenduse aluseks on Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ töö nr 22059 „EELUURING LÄÄNE-SAAREMAA RANNAJÄRVEDE KUDEALADE TAASTAMISEKS. Topo-geodeetilised ja geoloogilised uuringud ning tehnilised eskiisid. LAIBU LAHE VÄLJAVOOL, LEHMALAHE VÄLJAVOOL, NIGU LAHE VÄLJAVOOL, LÄÄGI TRUUP, TÜRDU TRUUP“.

Karala-Pilguse hoiuala

Tööala asub tervikuna Karala-Pilguse hoiualal¹, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide ning II lisas nimetatud liigi – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetatud rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Ala kuulub ühtlasi Natura 2000 võrgustikku² Karala-Pilguse linnuala ja Karala-Pilguse loodusala.

Hoiualade kaitsekord tuleneb looduskaitseaduse (edaspidi LKS) §-dest 14, 32 ja 33. LKS § 4 lg 3 kohaselt on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

¹ Karala-Pilguse hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27.07.2006 määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas“ 08.06.2007 jõustunud redaktsiooniga

² Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“

Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi³.

LKS § 14 lg 1 p 6 kohaselt ei või hoiualal ilma kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaameti⁴) nõusolekuta lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist. LKS § 33 lg 1 kohaselt peab hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja esitama hoiuala valitsejale teatise muuhulgas ka järgmiste tegevuste kavandamise korral: tee rajamine, loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine.

Tööalal on osaliselt inventeeritud loodusdirektiivi⁵ I lisa elupaigatüüp rannaniidud (1630*). Nigu laht on inventeeritud elupaigatüübina rannikulõukad (1150). Tööala piirneb elupaigatüüpidega kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) ja vanad loodusmetsad (9010*). Kõikide nimetatud elupaigatüüpide kaitse on hoiuala eesmärgiks. Tööde käigus on keelatud kaitstavate elupaigatüüpide soodsa seisundi kahjustamine.

Nigu laht ja Sülla laht on II kaitsekategooria liikide apteegikaani (*Hirudo medicinalis*), hüübi (*Botaurus stellaris*) ja laululuige (*Cygnus cygnus*) ning mitmete III kaitsekategooria linnuliikide elupaigaks.

Apteegikaani kaitse tagab elupaiga kaitse. Vajalik on Nigu lahega vahetult piirnevate rannaniitude ja loopealsete karjatamine loomadega, sest apteegikaan on selgroogsete loomade välisparasiit, kelle eluks on vältimatult vajalik peremeesorganismide perioodiline esinemine⁶.

Ornitoloogiliselt on tegemist väärtusliku piirkonnaga, mis hõlmab nii veekogusid, avatud maastikke kui ka metsamaastikke, olles seeläbi pesitsus- ja toitumispaiakadeks mitmetele linnuliikidele, sh kaitsealustele linnuliikidele, kellest mitmed on seatud ka hoiuala ja linnuala kaitse-eesmärgiks. Näiteks on piirkonnas teada järgmiste kaitsealuste linnuliikide elupaigad: sookurg (*Grus grus*), hüüp (*Botaurus stellaris*), punaselg-õgi (*Lanius collurio*), võõrpõõsalind (*Curruca nisoria*), hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), ristpark (*Tadorna tadorna*), väikekajakas (*Hydrocoloeus minutus*), laululuik (*Cygnus cygnus*), väiketiir (*Strenula albigula*), raudkull (*Accipiter nisus*). Karala-Pilguse hoiuala kaitsekorralduskavas on Nigu lahe osas välja toodud, et see on oluline ala roostikulindude ja haneliste jaoks, võimalik taastada niidulindude jaoks. Seelst tulenevalt võiks Nigu lahe osas eelistada roostiku säilitamist, hooldus ei ole vajalik. Võimalik ka ala idaosas majandamine niidulindude jaoks.

LKS § 55 lg 6 kohaselt on keelatud kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmine ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal.

Tööala kattub osaliselt ka II kaitsekategooria taimeliigi oja-haneputk (*Berula erecta*) kasvukohaga. LKS § 55 lg 7 kohaselt on keelatud I ja II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine.

Kavandatavad tööd ei tohi halvendada kaitsealuste liikide elupaikade seisundit.

³ LKS § 32 lg 2

⁴ LKS § 21 lg 1

⁵ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50)

⁶ Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekorralduskava 2018-2027; <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/getdok/-644055186>

Ehituskeeluvöönd

Ehitusala jääb valdavas ulatuses Nigu lahe ja Süllalahe kalda ehituskeeluvöönditesse (50 m).

Kalda ehituskeeluvööndis on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud⁷. LKS § 38 ei tee erandeid ajutiste ehitiste ega ehitusteatist või ehitusluba mittenõudvate ehitiste ehitamisele. Seetõttu on ka ajutiste või ehitusteatist ja ehitusluba mittenõudvate ehitiste ehitamine ranna ehituskeeluvööndis keelatud.

Ehitusseadustik ütleb, et ehitis on inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest⁸. Ehitis on hoone või rajatis. Hoone on väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitis. Rajatis on ehitis, mis ei ole hoone.⁹

Ehitamine on ehitise püstitamine, rajamine, paigaldamine, lammutamine ja muu ehitisega seonduv tegevus, mille tulemusel ehitis tekib või muutuvad selle füüsilised omadused. Ehitamine on ka pinnase või katendi ümberpaigutamine sellises ulatuses, millel on oluline püsiv mõju ümbritsevale keskkonnale ja funktsionaalne seos ehitisega¹⁰.

Nigu lahe ja Süllalahe vahelisel alal on Eesti põhikaardi kohaselt üks kraav – kraavi, millest soovitakse kujundada peamine läbivool. Olemasolevate ehitiste sh kraavide rekonstrueerimine ja hooldamine ehituskeeluvööndis keelatud ei ole. Olemasoleva kraavi asukohas ei esine kaitstavaid elupaigatüüpe (on puutumus rannikulõuka elupaigaga) ega kaitsealuste taimeliikide kasvukohti.

Nigu lahe kalade rändetee parendamise kavatsuse kohaselt kavandatakse lisaks peamise väljavoolu kujundamisele olemasoleva kraavi asukohas ka Nigu lahe ja Süllalahe vaheliste läbivooluteede sulgemist pinnasvallidega. Lahenduse aluseks on Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ töö nr 22059 „EELUURING LÄÄNE-SAAREMAA RANNAJÄRVEDE KUDEALADE TAASTAMISEKS. Topo-geodeetilised ja geoloogilised uuringud ning tehnilised eskiisid. LAIBU LAHE VÄLJAVOOL, LEHMALAHE VÄLJAVOOL, NIGU LAHE VÄLJAVOOL, LÄÄGI TRUUP, TÜRDU TRUUP“. Nimetatud töös on toodud, et harja laiuseks on arvestatud 5,0 m ja nõlvade kaldeks 1:8 või laugem. Pinnasvallid kaetakse biolagunduva erosioonitõkkematiga kinnitatud huumuspinnase ja pilliroo mätastega. Töös on esitatud kolm pinnasvallide paigutuse varianti:

- 1) Pinnasvallid rajatakse kiviteest Süllalahe poole;
- 2) Pinnasvallid rajatakse kiviteest Nigu lahe poole;
- 3) Pinnasvallid rajatakse kivitee kohale.

Antud asukohas on küll pärandkultuuriobjektina kaardistatud kividest ülekäigutee, kuid see ei ole arvel ehitisena. Lisaks ei ole selge, kas pinnasvalli asukoht üldse jääb kividest ülekäigutee asukohta või mitte. Seega ei saa Urmas Nugin OÜ töös nr 22059 kavandatud tegevust käsitleda kivitee ümberehitusena.

Keskkonnaameti hinnangul on pinnasvalli ehitamisel tegemist uue ehitise rajamisega, mis ei ole kalda ehituskeeluvööndis lubatud. Olemasoleva kraavi rekonstrueerimine ja vajadusel

⁷ LKS § 38 lg 3

⁸ Ehitusseadustik § 3 lg 1

⁹ Ehitusseadustik § 3 lg 2

¹⁰ Ehitusseadustik § 4 lg 1

laiendamine kuni 1/3 ulatuses ei ole vastuolus LKS-ga¹¹, kui tööde projekteerimisel ja läbiviimisel arvestatakse ala kaitseväärtustega.

Seisukoht

Keskkonnaamet peab võimalikuks Nigu lahe ja Süllalahe vahelise olemasoleva kraavi rekonstrueerimist ja sellest peamise läbivoolu kujundamist järgmistel tingimustel:

1. kaitstavate elupaigatüüpide kahjustamine ei ole lubatud, st et tegevuse käigus ei tohi tekitada pinnasekahjustusi ning kasutada tuleb töödeks sobivaid väikese erisurvega masinaid;
2. oja-haneputke elupaiga kahjustamine, sh seal masinatega sõitmine ja sinna ehitusmaterjalide või pinnase ladustamine ei ole lubatud;
3. pinnase ja materjalide ladustamine tuleb kavandada väljapoole kaitstavate elupaigatüüpide ja oja-haneputke levikuala;
4. kui töödega kaasneb raievajadus, siis tuleb arvestada, et lindude peamise pesitsusperioodiga, mis kestab 15. märtsist 31. juulini.
5. tööd planeeritakse suvisele madalveeperioodile 15.juunist 30.septembrini

Kalda ehituskeeluvööndis on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud. Sellest tulenevalt ei ole võimalik Nigu lahe ja Süllalahe kalda ehituskeeluvöönditesse rajada Urmas Nugin OÜ töös nr 22059 kavandatud pinnasevalli. Juhul kui olemasolev kividest ülekäigutee kantakse ehtisregistrisse, on võimalik selle rekonstrueerimine, mille käigus saaks kiviteed tihendada, et vähendada vee läbivoolu.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarvo Roose

juhataja

Looduskaitse korraldamise osakond

Märt Kesküla 523 4410

mart.keskula@keskkonnaamet.ee

Meeli Kesküla 534 54246

meeli.keskula@keskkonnaamet.ee

¹¹ LKS § 38 lg 4 p 5 kohaselt ei laiene ehituskeeld olemasoleva ehitise esmakordsele juurdeehitisele juhul, kui juurdeehitise maht on väiksem kui üks kolmandik olemasoleva ehitise kubatuurist